

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Μάρτιος 2010)

Συγγραφέας: ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ

Επιτρέψτε μου, κατ αρχάς, να αναφερθώ στο θεσμό του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και την αποστολή του.

Ο θεσμός καθιερώθηκε με τον ν. 3074/2002 και έχει σαν αποστολή:

α) τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της διοίκησης,

β) την παρακολούθηση και η αξιολόγηση του έργου των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης και

γ) τον εντοπισμό των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης.

Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης προεδρεύει του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου (ΣΟΕΕ) στο οποίο μετέχουν οι επικεφαλής όλων των ελεγκτικών σωμάτων και υπηρεσιών.

Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Διεθνών Οργανισμών, όπως του ΟΟΣΑ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών και άλλων, με σκοπό τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα ελέγχου της διαφθοράς και κακοδιοίκησης.

Το πεδίο δράσης του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης περιλαμβάνει το Δημόσιο τομέα όπως προσδιορίζεται στο ν. 3074/2002.

Η δράση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ξεκινά είτε

αυτεπάγγελτα, είτε μετά από καταγγελίες φυσικών ή νομικών προσώπων, είτε με αφορμή πόρισμα ή έκθεση επιθεώρησης ελέγχου των ιδιαίτερων σωμάτων ελέγχου και επιθεώρησης της δημόσιας διοίκησης. Οι μορφές δράσης του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης δεν περιγράφονται περιοριστικά στο νόμο, αλλά κατά διακριτική του ευχέρεια, ανάλογα με την περίπτωση, επιλέγει το κατάλληλο μέσο αποτελεσματικής εκπλήρωσης της αποστολής του.

Με σκοπό την εκπλήρωση αυτής της πολύπλευρης αποστολής, ο νομοθέτης έχει παράσχει στο Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης σημαντικές ελεγκτικές και πειθαρχικές αρμοδιότητες. Η μη τήρηση της νομιμότητας πρωτίστως και η έλλειψη διαφάνειας οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στη κακοδιοίκηση και στη διαφθορά ιδιαίτερα όταν συντρέχουν μερικοί γενικοί παράγοντες όπως:

α) Τα γραφειοκρατικά εμπόδια, οι πολλές αόριστες ή επάλληλες αρμοδιότητες, η ύπαρξη πολλαπλών ρυθμιστικών κανόνων πολλοί από τους οποίους θεσπίστηκαν *ad hoc*,

β) Η ανέλεγκτη εξουσία που παρέχεται σε αρμόδιους για να αποφασίζουν, η οποία ενδεχόμενα ασκείται χωρίς διάκριση και λογικούς περιορισμούς πολλές φορές με μόνη την επίκληση της πολιτικής βούλησης,

γ) Η έλλειψη διαφάνειας, δηλαδή η απουσία σαφών κανόνων ή μη εφαρμογή αυτών, με αποτέλεσμα οι πολίτες και οι ΜΚΟ να μην έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον κοινωνικό έλεγχο της διοίκησης,

δ) Η έλλειψη προληπτικού ελέγχου και η βραδύτητα του κατασταλτικού ελέγχου,

ε) Η βραδύτητα περί την απονομή της δικαιοσύνης και εν πολλοίς ανεπάρκεια των Δικαστηρίων να επιβάλουν το νόμο, κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα, όπου πολλοί διαφεύγουν δια της παραγραφής των αδικημάτων και η επιλεκτική μεταχείριση των επώνυμων με την έκδοση απαλλακτικών Βουλευμάτων αντί της απαλλαγής τους στο ακροατήριο.

στ) Η σε μεγάλο βαθμό πειθαρχική ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων,

οργάνων και λειτουργιών της δημόσιας διοίκησης η οποία έχει δημιουργήσει στους παρανομούντες ένα αίσθημα ασυδοσίας.

Στο σημείο αυτό θέλω να σταθώ ιδιαίτερα, γιατί χωρίς την άριστη απονομή ποινικής, πολιτικής και πειθαρχικής δικαιοσύνης δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει το κράτος δικαίου. Συνεπώς η ταχεία απονομή της δικαιοσύνης θα συντελέσει τα μέγιστα στην καλύτερη λειτουργία του κράτους δικαίου.

Επιπροσθέτως, η γραφειοκρατία η οποία είναι διάχυτη στους περισσότερους τομείς της δημόσιας διοίκησης και σε πολλές περιπτώσεις δεδομένη, μάλιστα με την επίκληση της τυπικής νομιμότητας των διαδικασιών, ζημιώνει πολλαπλώς τη χώρα μας:

- Δημιουργεί δυσκολίες στους πολίτες-χρήστες των υπηρεσιών του κράτους, καθόσον αυξάνοντας το χρόνο και την δαπάνη που απαιτείται για την εξυπηρέτησή τους,

- Οδηγεί συχνά σε διαδικασίες και πρακτικές οι οποίες έρχονται ενάντια στη σύγχρονη απαίτηση για διαφάνεια, λογοδοσία και ανοικτή διοίκηση,

- Ευνοεί την κακοδιοίκηση η οποία όπως είναι γνωστό οδηγεί αρκετές φορές και στη διαφθορά ή ευνοεί την ανάπτυξη της,

- Προκαλεί δυσκολίες και καθυστερήσεις στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων,

- Εμποδίζει τη γενικότερη ανάπτυξη καθόσον δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και καθιστά δυσχερείς τις επενδύσεις σύμφωνα με τις Εκθέσεις Διεθνών Οργανισμών για τη χώρα μας (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ΟΟΣΑ, Παγκόσμια Τράπεζα, κ.λπ.)

- Οδηγεί σε σπάταλη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και αύξηση του κόστους λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών. Παρά το γεγονός ότι η ανάγκη για μείωση της γραφειοκρατίας έχει γίνει πλέον κατανοητή ως αναγκαιότητα από όλους αλλά και τις πολλές επιτυχημένες προσπάθειες που έχουν καταβληθεί προς την κατεύθυνση αυτή, δεν έχουμε φθάσει ακόμα στο επιθυμητό επίπεδο, αλλά πιστεύω, με την πλήρη

μηχανογράφηση των υπηρεσιών θα έχουμε αισθητή βελτίωση.

Διαφθορά είναι «η χρήση της δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικά οφέλη». Πράγματι, η διαφθορά, ειδικότερη μορφή της οποίας αποτελεί η διαπλοκή, συνίσταται στην επιρροή παράνομων συμφερόντων στις κρατικές λειτουργίες τόσο κατά το στάδιο της αποφάσεως, όσο και κατά το στάδιο της εκτελέσεως, με οικονομικό όφελος υπέρ των μεσολαβούντων ή υπέρ τρίτων, με αντίστοιχη ζημία τόσο του ευρύτερου δημόσιου τομέα όσο και της κοινωνίας συνολικά. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι ούτε νέο, ούτε εγχώριο. Είναι παγκόσμιο και έχει επίπτωση στην διεθνή οικονομία, ιδιαίτερα στους λαούς των υπό ανάπτυξη χωρών.

Η διαφθορά, όμως εκτός από την οικονομική ζημία που προκαλεί, διαβρώνει υποχθόνια ευάλωτες δομές του κράτους, προκαλώντας αργά αλλά σταθερά την απαξίωση των κρατικών μηχανισμών, μεγεθύνοντας ταυτόχρονα την απογοήτευση των πολιτών και την έλλειψη εμπιστοσύνης τους προς το κράτος. Η διαφθορά εκτείνεται από τα ανώτερα μέχρι τα κατώτατα στελέχη της κρατικής ιεραρχίας και σ' αυτή εμπλέκονται οικονομικοί παράγοντες εντός ή εκτός της επικράτειας με τεράστια συμφέροντα σε μεγάλες κρατικές προμήθειες ή ακόμη και απλοί πολίτες σε ατομικές περιπτώσεις, με αποτέλεσμα να συντηρείται και να αναπαράγεται η αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού.

Η αδιαφάνεια και η διαφθορά στη δημόσια διοίκηση και στο δημόσιο τομέα γενικότερα είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο για όλες τις χώρες, αλλά είναι ένα ιδιαίτερα κρίσιμο πρόβλημα των μεταβατικών οικονομιών, εκεί όπου οι δημόσιοι πόροι είναι ήδη περιορισμένοι.

Ειδικότερα η διαφθορά στερεί την ισότιμη πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες του κράτους, μειώνει τους διαθέσιμους πόρους, μειώνει την ποσότητα, την ποιότητα, την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών και αυξάνει το κόστος τους.

Η καταπολέμηση του φαινομένου της διαφθοράς, έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από διεθνείς φορείς, όπως είναι ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ αλλά και η Ε.Ε., στο πλαίσιο των οποίων τα κράτη έχουν συνάψει συμβάσεις με στόχο την ενοποίηση των εθνικών πρακτικών και των μεθόδων δράσης τους. Η ίδρυση ειδικευμένων ελεγκτικών υπηρεσιών και σωμάτων, με αποκλειστική αποστολή την

καταπολέμηση της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης θεωρείται απαραίτητο θεσμικό μέσο για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Ιδιαίτερη σημασία για το πρόγραμμα υλοποίησης ενιαίας πολιτικής κατά της διαφθοράς και κοινής προσπάθειας για την αναμόρφωση της δημόσιας διοίκησης αποκτούν οι μηχανισμοί παρακολούθησης που λειτουργούν στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών. Σημαντικό μηχανισμό παρακολούθησης της διαφθοράς αποτελεί η ομάδα κρατών GRECO (Group of States against Corruption) η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα. Η δημιουργία του θεσμού του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης εντάσσεται στη σύσταση της GRECO για την ίδρυση ενός ειδικού ανεξάρτητου ελεγκτικού οργάνου, με επαρκή νομιμοποίηση και εξουσία, ώστε να μπορεί να εποπτεύει την υλοποίηση του εθνικού στρατηγικού προγράμματος δράσης κατά της διαφθοράς και να συντονίζει τη δράση των επιμέρους μηχανισμών του.

Στην Ελλάδα έχουν ιδρυθεί Σώματα και Υπηρεσίες επιθεώρησης & ελέγχου της δράσης των φορέων του δημόσιου τομέα, με άμεσο ή έμμεσο στόχο τον έλεγχο της διοικητικής δράσης. Όμως δεν είχε προβλεφθεί η δυνατότητα συντονισμού της δράσης τους, που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα τους από ένα όργανο που θα έχει σαν κύριο έργο την πρόληψη και την καταστολή των φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς.

Η θεσμοθέτηση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης καλύπτει την ανάγκη αυτή, ανταποκρίνεται στις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας μας και αποτελεί μηχανισμό ελέγχου της δημόσιας διοίκησης και συντονιστικό όργανο της εθνικής πολιτικής για τη διαφθορά στο δημόσιο τομέα και της δράσης των επιμέρους Ελεγκτικών Σωμάτων και των Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου της δημόσιας διοίκησης.

Ο Γενικός Επιθεωρητής τέλος έχει υποχρέωση να διαγνώσκει και να προτείνει στο Κοινοβούλιο και την Κυβέρνηση νομοθετικές και οργανωτικές ρυθμίσεις για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης και των ακολουθούμενων διαδικασιών. Οι αρμοδιότητες του δεν είναι μόνο κατασταλτικές, αλλά και προληπτικές με την έννοια των παρεμβάσεων προς τη Διοίκηση για τη λήψη διοικητικών μέτρων και προς την Κυβέρνηση για νομοθετικές ρυθμίσεις με στόχο

την απαρέγκλιτη τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης που διαπιστώνονται.

Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, σύμφωνα με το ρόλο και τη αποστολή του για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης και την εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, όταν εντοπίζει, διερευνώντας ο ίδιος ή δια των Σωμάτων και των Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου, φαινόμενα γραφειοκρατίας, είτε αυτά οδηγούν σε κακοδιοίκηση είτε όχι, διατυπώνει προτάσεις για την μείωση τους ή την κατάργησή τους μέσω των πορισμάτων προς τους αρμόδιους φορείς και της ετήσιας του έκθεσης η οποία υποβάλλεται στον πρωθυπουργό και στην πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιείται στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Για την καταπολέμηση της διαφθοράς απαιτείται πολιτική πρωτοβουλία και συντονισμένη δράση.

Τα ενδεδειγμένα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν πρέπει να έχουν τρεις στόχους: Πρόληψη, καταστολή και εκπαίδευση των πολιτών.

Όσον αφορά την πρόληψη τα μέτρα πρέπει να στοχεύουν στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας, στη διαφάνεια της δράσης της δημόσιας διοίκησης και στην αξιοκρατική επιλογή του προσωπικού, με κριτήριο την ακεραιότητα, την παιδεία και την προθυμία της προσφοράς. Για την κινητοποίηση, όμως, του λανθάνοντος δυναμισμού των δημοσίων υπαλλήλων πρέπει, εκτός των κινήτρων, οι επί κεφαλής να δίνουν το παράδειγμα της προσπάθειας και της επαγγελματικής αφοσίωσης.

Μόνο με τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών μπορεί ο αγώνας αυτός να έχει αίσια αποτελέσματα. Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές:

α) Μελέτη και θέσπιση κατάλληλου συστήματος ελέγχου της δημόσιας διοίκησης, στελεχωμένου με ικανότατους επιθεωρητές, που να ενεργούν με πλήρη ανεξαρτησία και συνείδηση της αποστολής τους,

β) Αξιολόγηση των υπάρχοντων συστημάτων ελέγχου από την άποψη του κόστους- οφέλους και επιλογή του πλέον αποτελεσματικού τρόπου ελέγχου με ενοποίηση των διάφορων ελεγκτικών μηχανισμών και την ανεξαρτητοποίηση τους από τα Υπουργεία στα οποία υπάγονται οργανικά.

γ) Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση των συστημάτων διοίκησης με άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές οικονομίες που αντιμετώπισαν παρόμοιας φύσεως προβλήματα.

Για την καταστολή των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και γρήγορα οι ελεγκτικοί, διωκτικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί παράλληλα με την γρήγορη, αποτελεσματική και αξιόπιστη απόδοση της δικαιοσύνης.

Ερχόμαστε τώρα στα θέματα του περιβάλλοντος: Ο πλέον προβληματικός τομέας είναι αυτός της αειφορικής διαχείρισης του οικολογικού αποθέματος της χώρας, καθόσον η συνεχής υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος παρά την ύπαρξη της συνταγματικής επιταγής και του εθνικού και κοινοτικού περιβαλλοντικού δικαίου, οφείλεται κατά κύριο λόγο σε φαινόμενα κακοδιοίκησης και, σε πολλές περιπτώσεις, διαφθοράς. Η συνεχιζόμενη υποβάθμιση δεν επηρεάζει μόνο την ποιότητα ζωής, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα και σοβαρή απειλή κατά της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας, αντιστρατεύεται τα δικαιώματα των επερχόμενων γενεών και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τη διατήρηση των φυσικών πόρων.

Από τις ποικίλες απειλές κατά του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων ξεχωρίζουν, για το μη αναστρέψιμο του χαρακτήρα τους, οι χωροταξικές μεταβολές με επιπτώσεις στο οικολογικό απόθεμα της χώρας που κλονίζουν ευθέως το υπόβαθρο της ζωής.

Σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως το νέφος και η αλόγιστη χρήση επικίνδυνων ουσιών και ιδίως η νιτρορρύπανση μπορούν να αντιμετωπιστούν με τη λήψη τεχνικών ή θεσμικών μέτρων, αλλά κυρίως με τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης στους πολίτες και κυρίως στους αγρότες. Η απερημοποίηση, η καταστροφή των δασών και η έκβαση του ανταγωνισμού υπέρ της

αστικοβιομηχανικής και τουριστικής ανάπτυξης και σε βάρος της γεωργικής γης και των οικοσυστημάτων, είναι φαινόμενα μη αναστρέψιμα.

Συνεπώς η Διοίκηση οφείλει, κατά προτεραιότητα, να εφαρμόσει πολιτικές και μέτρα πρόληψης μέσα από ένα υγιή προληπτικό χωροταξικό σχεδιασμό. Η Διοίκηση θα όφειλε κατά προτεραιότητα να συντάξει και να εφαρμόσει τα όρια και να ελέγξει αποτελεσματικά τον εθνικό και περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό με άξονες την προστασία των δασών και των οικοσυστημάτων, τη χωροθέτηση των στερεών αποβλήτων, την τιθάσευση της άναρχης δόμησης κυρίως του νησιωτικού χώρου και της Αττικής και το χωροταξικό σχεδιασμό των ακινήτων. Οι παραλείψεις αυτές πιστοποιούνται επί σειρά ετών από τις αποφάσεις των εθνικών και κοινοτικών δικαστικών αρχών, τις αιτιάσεις των αρμοδίων υπηρεσιών της Ε.Ε. και, το σημαντικότερο, από την αύξηση των καταγγελιών των πολιτών. Προβληματικός εμφανίζεται επίσης ο τομέας της πολεοδομίας, που σχετίζεται σε ευρύτερη έννοια με την προστασία του περιβάλλοντος που έχει περιέλθει στην αρμοδιότητα της τοπικής αυτοδιοικήσεως σε επίπεδο πρώτου και δεύτερου βαθμού. Λειτουργούν 178 πολεοδομικά γραφεία, πολλά από τα οποία σε επίπεδο δήμων είναι υποστελεχωμένα και με δραστηριότητα. Θα πρέπει λοιπόν να γίνει ορθολογική γεωγραφική κατανομή των πολεοδομικών γραφείων. Το πρόβλημα των αυθαίρετων μπορεί να λυθεί μόνο με την ίδρυση κεντρικής υπηρεσίας κατεδαφίσεων υπό τη μορφή της πάλαι ποτέ ΜΟΜΑ, επαρκώς στελεχωμένης και εφοδιασμένης με μηχανήματα, η οποία θα επεμβαίνει και θα κατεδαφίζει, αμέσως μετά την τελεσιδικία του σχετικού πρωτοκόλλου, τις κραυγαλέες τουλάχιστον περιπτώσεις αυθαιρέτων. Για τα υπόλοιπα αυθαίρετα θα επιβάλλεται υψηλό πρόστιμο διατηρήσεως. Το κόστος της υπηρεσίας αυτής μπορεί να αντιμετωπισθεί από τα κονδύλια τα οποία ήδη διατίθενται σήμερα για τις κατεδαφίσεις, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η προστασία του περιβάλλοντος προβλέπεται ρητά και στο Σύνταγμα της Ενωμένης Ευρώπης, το οποίο στο άρθρο 37 ορίζει ότι το υψηλό επίπεδο προστασίας του Περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας του πρέπει να ενσωματώνονται στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλίζονται με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης.

Η προστασία του περιβάλλοντος ανήκει στην τρίτη γενεά ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεδομένου ότι διασφαλίζει το δικαίωμα του ατόμου σε συσχετισμό με το

περιβάλλοντα βιοτικό και αβιοτικό χώρο καθώς επίσης και το δικαίωμα στην πληροφόρηση για τη γνώση των προβλημάτων και της ποιότητας του.

Οι κατευθυντήριες αρχές πολιτικής για την αειφορία που θεσπίστηκαν το 2005 αναφέρονται ρητά:

Στην προώθηση και προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων Στην Αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών Στη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη λήψη σχετικών αποφάσεων, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της ΕΕ παράλληλα με την προστασία του Περιβάλλοντος όπως της συνοχής της ισότητας της οικονομικής ευημερίας και της δημοκρατίας.

Το άρθρο 24 του Συντάγματός μας καθιστά το Κράτος υπεύθυνο για την προστασία του περιβάλλοντος από κάθε αλλοίωση ή υποβάθμιση ακούσια ή εκούσια.

Το ελεγκτικό έργο του Κράτους αποτελεί το βασικό εργαλείο ικανοποίησης της συνταγματικής επιταγής. Φορείς υλοποίησης άμεσοι είναι ο Γ.Ε.Δ.Δ. και η Ε.Υ.Ε.Π. και με διαφοροποιημένη ευθύνη το σύνολο της Δημόσιας Διοίκησης, υπό την προϋπόθεση άσκησης συναφών προς το περιβάλλον ελέγχων σύμφωνα με την εθνική και την κοινοτική νομοθεσία.

Παράδειγμα οι διοικητικές και ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται στο Νόμο 1650/86.

Η παράβαση του Κοινοτικού Περιβαλλοντικού Δικαίου από τα κράτη-μέλη επισύρει σοβαρές οικονομικές κυρώσεις. Για τη χώρα μας προβλέπεται εφάπαξ πρόστιμο 2.250.000 € και περίπου 30.000 € για κάθε ημέρα συνέχισης της παράβασης (ήδη μας έχει επιβληθεί πρόστιμο 2 δις δρχ για τον ΚΟΥΡΟΥΠΗΤΟ των Χανίων).

Σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, τα κράτη-μέλη πρέπει να ποινικοποιούν κάθε πράξη εκ προθέσεως ή βαρείας αμέλειας που παραβιάζει τις διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος. Η προσπάθεια της ΕΕ (2003) να επιβάλει οδηγία για την ενιαία ποινικοποίηση των αδικημάτων κατά του περιβάλλοντος δεν έχει ακόμη ευοδωθεί.

Χαρακτηριστικά το πρόγραμμα (2004) της Βιέννης της ΕΕ για την επίτευξη του Κράτους Δικαίου στα κράτη-μέλη θεσπίζει: «Criminal behaviour should be approached

in an equally efficient way throughout the Union» and that «this goes in particular for policy areas where the Union has already developed common policies, and for policy areas with strong cross-boarder implications such as environmental crime».

Κατά την εξέταση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της χώρας από τον ΟΟΣΑ (2000) τονίζεται μεταξύ άλλων «η ανάγκη άμεσης βελτίωσης της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τη νομοθεσία εν γένει, δεδομένου ότι διαπιστούται αδυναμία παρακολούθησης των περιβαλλοντικών όρων που επιβάλλονται» και υποδεικνύεται η σύσταση υπηρεσίας επιθεώρησης.

Το περιβάλλον περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες δράσεων του ΓΕΔΔ, οι οποίες στοχεύουν:

Στην ενίσχυση των ελέγχων προστασίας του, καθώς και της δημόσιας υγείας Στη βελτίωση της αξιοπιστίας των ελεγκτικών κρατικών υπηρεσιών Στην εξασφάλιση της αμεροληψίας επιβολής κυρώσεων Στη μείωση του κόστους και την αύξηση της παραγωγικότητας του ελεγκτικού έργου Στην υποβολή προτάσεων προς την Πολιτεία.

Οι κυριότερες ελεγκτικές δράσεις του ΓΕΔΔ για περιβαλλοντικά θέματα είναι οι εξής:

Μελέτη τοξικών στερεών αποβλήτων - εισήγηση στην πολιτική ηγεσία
Νοσοκομειακά απόβλητα (συνεργασία Γ.Ε.Δ.Δ. -Ε.Υ.Ε.Π. - Σ.Ε.Υ.Υ.Π.) Προστασία Βιοτόπων (Εθνικού Πάρκου Ζακύνθου, Βιότοποι νήσου ΚΩ, Υγροβιότοποι Μεσολογγίου-Λούρου-Αιτωλικού [με σειρά παρεμβάσεων για την αυθαίρετη δόμηση]) Προστασία Λίμνης Κορώνειας (εισήγηση στην πολιτική ηγεσία και παρέμβαση στην ΕΕ)
Διοικητικός έλεγχος των αδειών λειτουργίας βιομηχανιών στην περιοχή του Ασωπού, οι οποίες παράγουν επικίνδυνα απόβλητα, όπως εξασθενές χρώμιο (Διενεργήθηκε έλεγχος από μικτό κλιμάκιο Γ.Ε.Δ.Δ.-Ε.Υ.Ε.Π.-Σ.Ε.Υ.Υ.Π.. Στο πόρισμα, το οποίο κοινοποιήθηκε στους αρμόδιους Υπουργούς και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Γ.Ε.Δ.Δ., κωδικοποιείται η σχετική νομοθεσία, αναδεικνύονται ανάγλυφα η αβελτηρία και οι ευθύνες της κεντρικής διοίκησης και των περιφερειακών οργάνων, ενώ διατυπώνονται θεσμικές προτάσεις). Έλεγχος του καθεστώτος των αυθαιρέτων κατασκευών στην παραλία Σχινιά-Μαραθώνα (διενεργήθηκε έλεγχος από μικτό κλιμάκιο ελέγχου Γ.Ε.Δ.Δ.-Σ.Ε.Ε,Δ,Δ.-Οικ. Επιθεώρηση. Το Πόρισμα διαβιβάστηκε στους αρμόδιους Υπουργούς και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Γ.Ε.Δ.Δ.) Έλεγχος των Υπηρεσιών που εμπλέκονται στην αδειοδότηση και την εποπτεία επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη ζώνη του Κηφισού ποταμού (διενεργήθηκε έλεγχος από μικτό

κλιμάκιο ελέγχου Γ.Ε.Δ.Δ.-Ε.Υ.Ε.Π.) Έλεγχος των αιτιών καταστροφής της ιχθυοπανίδας του Μαλιακού (διενεργείται έλεγχος από μικτό κλιμάκιο ελέγχου Γ.Ε.Δ.Δ.-Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.-Σ.Ε.Υ.Υ.Π.-Ε.Υ.Ε.Π.) Διερεύνηση της ρύπανσης των υπογείων υδάτων και του εδάφους σε περιοχές των νομών Βοιωτίας, Εύβοιας και Αργολίδας (σε συνεργασία με την Ε.Υ.Ε.Π.). Ως επιμέρους δράση, συγκροτήθηκε μικτό κλιμάκιο ελέγχου Γ.Ε.Δ.Δ.-Ε.Υ.Ε.Π., για τον έλεγχο της αδειοδότησης εταιρειών που ασχολούνται με τη διακίνηση και επεξεργασία αποβλήτων. Σύμπραξη για την άσκηση περιβαλλοντικών ελέγχων μετά από καταγγελίες ή εντολή του Γ.Ε.Δ.Δ. Υποστήριξη έργου της Ε.Υ.Ε.Π. (παροχή νομικών υπηρεσιών - επιβολή είσπραξης προστίμων) Πιλοτική αξιολόγηση της ΕΥΕΠ από τον ΓΕΔΔ σε θέματα πολιτικής/στρατηγικής/προγραμματισμού.

Οι δράσεις των ελεγκτικών μηχανισμών σε κεντρικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο θα πρέπει να εντατικοποιηθούν όσον αφορά στις διαδικασίες συμμόρφωσης των παραβατών, με μέτρα και παρεμβάσεις τα οποία προβλέπονται στο άρθρο 30 του ν. 1650/86. Στεκόμαστε πάντοτε αρωγοί και ενθαρρύνουμε κάθε ελεγκτική δράση για περιβαλλοντικά θέματα, ενώ ζητάμε από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς τη διερεύνηση όλων των καταγγελιών περιβαλλοντικών υποθέσεων που αναδεικνύουν τα ΜΜΕ και περιέρχονται σε γνώση μας. Εξαντλούμε τα όρια των πειθαρχικών μας αρμοδιοτήτων στις περιπτώσεις που από την ελεγκτική δράση αποδεικνύονται ευθύνες υπαλλήλων στην προσβολή και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ενώ διαβιβάζουμε τις υποθέσεις και στην Δικαιοσύνη για τη διερεύνηση ποινικών ευθυνών.

Οι προτάσεις μας, προβαλλόμενες από μακρού χρόνου και δημοσιευμένες σε ετήσιες Εκθέσεις Πεπραγμένων του ΓΕΔΔ, για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας δράσης της Διοίκησης σε σχέση με το περιβάλλον, συνίστανται στα εξής:

Κωδικοποίηση - απλοποίηση του πολύπλοκου νομοθετικού πλαισίου, που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος. Η διαδικασία ελέγχων - επιθεωρήσεων και η επιβολή προστίμων να γίνεται κατά ενιαίο από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες, τρόπο. Οργάνωση ενός ενιαίου πλαισίου επιβολής περιβαλλοντικών όρων για ομοειδείς δραστηριότητες. Η υπηρεσία που είναι αρμόδια για την περιβαλλοντική αδειοδότηση μιας δραστηριότητας, να είναι υπεύθυνη και για την έκδοση όλων των συναφών αδειών (υγρά, στερεά απόβλητα), με στόχο τον περιορισμό της γραφειοκρατίας. Να εξετασθεί η δυνατότητα ώστε οι περιβαλλοντικοί όροι να καλύπτουν οριζόντια και όλες τις άλλες σχετικές αδειοδοτήσεις, όπως και η πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία. Να συσταθεί κεντρική υπηρεσία κατεδαφίσεων

αυθαιρέτων, ανεξαρτημένη από την τοπική αυτοδιοίκηση. Να επεκταθούν οι επιθεωρήσεις με σύσταση μικτών κλιμακίων ελέγχου με επιθεωρητές από διάφορες υπηρεσίες και σώματα επιθεώρησης και ελέγχου, ώστε να μειωθεί το κόστος και η απασχόληση τουλάχιστον κατά 75%, όπως απέδειξαν οι σχετικές μελέτες. Να εκσυγχρονιστεί ο ν. 1650/86 όπως τροποποιήθηκε με τον 3010/2002, αλλά κυρίως να εφαρμόζεται ο νόμος αυτός με όλες τις προβλεπόμενες από αυτόν κυρώσεις. Στις ποινικές δίκες για την προσβολή του περιβάλλοντος να επιτρέπεται η παράσταση πολιτικής αγωγής για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης στο Δημόσιο και τις οικολογικές οργανώσεις. Να ολοκληρωθούν και να κυρωθούν το συντομότερο δυνατόν οι δασικοί χάρτες, ώστε να ανασχεθεί η καταπάτηση δασικών εκτάσεων και να είναι εφικτός ο χαρακτηρισμός ως αναδασωτέων των δασικών εκτάσεων μετά από πυρκαγιές.

Ήδη, η πρόταση μας για παράσταση πολιτικής αγωγής του Δημοσίου σε ποινικές δίκες για το περιβάλλον, υλοποιήθηκε με την ψήφιση της διάταξης του άρθρου 14 παραγρ. 2 του ν. 3801/2009.

Είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό το γεγονός ότι πρώτη προτεραιότητα του νεοσυσταθέντος Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής απετέλεσε η σύνταξη νομοσχεδίου για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων, στο οποίο περιελήφθησαν οι προτάσεις μας για την κύρωση των δασικών χαρτών και τη δημιουργία Υπηρεσίας κατεδάφισης αυθαιρέτων (έστω πιλοτικά για την Αττική).

Τελειώνοντας, θέλω να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και να σας δηλώσω ότι θα είμαι αρωγός σε κάθε νόμιμη προσπάθεια για την διαφύλαξη του περιβάλλοντος.

Ομιλία στο ανοικτό forum για το Περιβαλλοντικό Έγκλημα που έγινε στην Αθήνα στις 4 Δεκεμβρίου 2009.